

08. 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve etinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi¹

Yusuşhan YOKUŐ²

Funda ÖRGE YAŐAR³

APA: Yokuş, Y. & Örgge Yaşar, F. (2023). 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve etinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 153-171. DOI: 10.29000/rumelide.1372336.

Öz

Öğrencilerin okuma, matematik ve fen alan becerileri ile okuyazarlıklarını ölçmek amacıyla Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının (PISA) 2018 yılı verilerine göre, öğrencilerimizin okuma becerilerinde görölen artışa rağmen sonuçların henüz istenilen seviyede olmadığı aşıkârdır. Okuma becerisi; okunabilirlik, anlaşılabilirlik ve okunaklık kavramlarını içeren bir süreçtir. Bu kavramlardan biri olan okunabilirlik, metinlerin kolay mı yoksa zor mu anlaşıldığını belirlemek amacıyla kullanılabilir bir kıstastır. Bu kıstası Türkçe ders kitaplarına metin seçerken dikkate almak, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmede yararlı olacaktır. Okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesinde çeşitli formüller kullanılmaktadır. Bu alışma, Türkçe dersi kapsamında 3 ve 4. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman ile etinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ve 2022-2023 eğitim öğretim yılında 3 ve 4. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinler tespit edilmiş, Őir ve dinleme metinleri ise kapsam dışı tutulmuştur. Ardından metinler, Ateşman ve etinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri ile incelenerek ilgili metinlerin okunabilirlik puanları ve okunabilirlik düzeyleri saptanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini temel alan ve betimsel niteliklere dayanan tarama modelinde yapılandırılmıştır. İncelenen 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre “orta güçlükte”, etinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre “eğitsel okuma” düzeyinde olduğu saptanmıştır. Türkçe ders kitaplarında sadece “kolay” veya “orta güçlükte” metinler yerine tüm düzeylerde metinlere yer vermek, öğrencilerin okuma becerisini geliştirmek adına yararlı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Türkçe ders kitapları, metin, okunabilirlik, okunabilirlik puanı ve düzeyi

1 Bu alışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde ikinci yazarın danışmanlığında yürütölen ve yazımı devam eden yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

2 YL Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD (Çanakkale, Türkiye), yusuşyokuso9@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-1800-6024 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 27.08.2023-kabul tarihi: 20.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1372336]

3 Doç. Dr., Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Faköltesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (Çanakkale, Türkiye), fundaorge@comu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8207-9685

Analyzing the texts in 3rd and 4th-grade Turkish textbooks according to Ateşman and Çetinkaya-Uzun readability formulas

Abstract

According to the 2018 data of the Program for International Student Assessment (PISA), developed by the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) to measure students' reading, mathematics and science skills and literacy, it is obvious that the results are not yet at the desired level despite the increase in our students' reading skills. Reading skill is a process that includes the concepts of readability, comprehensibility and legibility. Readability, one of these concepts, is a criterion that can be used to determine whether texts are easy or difficult to understand. Considering this criterion when selecting texts for Turkish textbooks will be useful in developing students' reading skills. Various formulas are used to determine readability levels. This study aims to analyze the informative and narrative texts in 3rd and 4th-grade Turkish textbooks according to Ateşman and Çetinkaya-Uzun readability formulas. In this context, informative and narrative texts in the Turkish textbooks published by the Ministry of National Education and taught in grades 3 and 4 in the 2022-2023 academic year were identified, while poetry and listening texts were excluded. Then, the texts were analyzed with Ateşman and Çetinkaya-Uzun readability formulas and the readers' readability scores and readability levels were determined. The study was structured in a survey model based on document analysis, one of the qualitative research methods, and descriptive qualities. The texts in the 3rd and 4th grade Turkish textbooks were found to be at a "medium difficulty" level according to Ateşman Readability Formula and an "educational reading" level according to Çetinkaya-Uzun Readability Formula. Including texts at all levels in Turkish textbooks, instead of just "easy" or "medium difficulty" texts, will be beneficial to improve students' reading skills.

Keywords: Turkish textbooks, text, readability, readability score and level

Giriş

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araç olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden oluşmaktadır. Henüz anne karnında iken işitilen çeşitli seslerin anlamlandırılmasıyla başlayan dinlemeyi (Kara, 2004) kısa bir süre sonra konuşma becerisi takip etmektedir. Bireyin okula başlamasıyla okuma ve yazma becerileri de öğrenilmekte ancak dil becerileri, yaşam boyu gelişmeye devam etmektedir (Karadüz, 2010). Dil becerilerini, anlama (okuma- dinleme) ve anlatma (konuşma- yazma) becerileri şeklinde sınıflandırmak yaygın bir uygulama olsa da bu becerileri, sözlü (dinleme/ izleme- konuşma) ve yazılı (okuma- yazma) beceriler şeklinde sınıflandırmak da mümkündür (Karatay, 2018).

Okuma becerisi, birinci sınıfta iken öğrenilen ve üst sınıflara doğru geliştirilmesi gereken bir beceridir. Çocuklara okumayı sevdirmek ve örnek teşkil edecek okuma davranışlarını sergilemek bu süreçte önemlidir. Böylece, okuma alışkanlığını doğru şekilde kazanan bir çocuk, okumanın gerekliliğini ve yaşamsal önemini daha iyi kavrayacaktır. Bilindiği üzere okuma, bilgi edinmenin en kolay ve en ekonomik yollarından biridir. Ancak Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının (PISA) üçer yıllık dönemler hâlinde yaptığı değerlendirmeye göre öğrencilerimizin okuma becerileri ortalamamızın epey altında kalmaktadır. Nitekim Türkiye, 2018 PISA sonuçlarına göre 37 OECD ülkesi arasından okuma becerileri alanında 31. sırada yer almıştır (OECD, 2019). Okuma becerisinin ne kadar önemli

olduğunun kavratılması ve bu sonuçların iyileştirilmesinde Türkçe öğretmenlerine ve Türkçe ders kitabı yazarlarına önemli görevler düşmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinde büyük bir öneme sahip olan öğretim materyalleri, kaynakla alıcı arasında bilgi alışverişini sağlayan, mekanik ya da elektronik, yazılı ya da çizili bütün araç ve gereçleri kapsamaktadır (Bora ve Arslan, 2021, s. 223). Öğretmenler, derslerin işlenişini dikkate alarak ve materyallerin derse sağlayacağı katkıyı da hesaba katarak öğretim araç ve materyal kullanmayı planlamalıdır (Gözütok, 2021). Ders kitapları, Türkçe derslerinin işlenmesinde kullanılan materyaller arasında önemini korumaya devam etmektedir. Özbay (2003), yaptığı bir çalışmada Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğunun ders kitabına bağlı kalarak ve ders kitabını temel materyal olarak kabul ederek derisi işlediği sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle ders kitaplarının öğrenci düzeyine uygun olması, zengin içerikler barındırması, tematik yaklaşımla ve sarmal öğretim modeliyle Türkçenin öğretimine fayda sağlaması önem arz etmektedir. Bu süreçte, ders kitaplarında yer alan metinlerin niteliği ve öğrenciye göreliği de dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrenciye görelik düzeyi belirlenirken temel alınması gereken önemli hususlardan biri, metinlerin okunabilirlik (readability) düzeyleridir. Okuma için büyük anlam taşıyan okunabilirlik; anlaşılabilirlikle birlikte okumanın kapsamında yer almaktadırlar (Mirzaoğlu ve Akın, 2015).

Okumanın önemli basamaklarından biri olan okunabilirlikle ilgili çalışmaların temeli, oldukça eskiye dayanmaktadır. Araştırmalar, okunabilirliğin Aristo ve Platon gibi düşünürlerle dayanacak kadar eski bir terim olduğunu göstermektedir. Klasik okunabilirlik çalışmaları 19. yüzyılın ortasından Flesch ve Dale-Chall formüllerinin yayımlandığı 1940'ların sonuna kadar sürmüştür. Okuyucunun ilgi, motivasyon ve ön bilgilerinin okunabilirlik üzerinde etkili olduğuna dair çeşitli görüşlerin ortaya atılmasıyla 1950'lerde yeni ve daha doğru sonuç vermesi beklenen okunabilirlik formüllerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar başlamıştır (Acar, 2022). Okunabilirlik, köklü bir geçmişe sahip olsa da ülkemizde ön plana çıkışı bakımından henüz yeni bir kavram olarak kabul edilmektedir (Temur, 2003). Alan yazında okunabilirlik ile ilgili farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Buna göre okunabilirlik, Göğüş (1978) tarafından "bir yazıyı belli bir düzeydeki öğrencinin okuyup anlayabilmesi" (Akt. Bağcı ve Ünal, 2013, s. 13) olarak tanımlanmıştır. Ateşman'a göre (1997) okunabilirlik, metinlerin okuyucular tarafından kolay veya zor anlaşılması durumudur. Demir Atalay (2018, s. 27) ise okunabilirlik kavramını, "bir metnin okuyucular tarafından görme genişliği düzeyindeki boyutu" olarak tarif etmiştir. Ancak metnin görünürlüğü kadar kelime ve cümle uzunluğu da okunabilirlik açısından önemlidir. Çünkü okunabilirlik, genellikle metinlerin cümle ve kelime uzunlukları ile bilinmeyen kelime sayısını hesaba katarak metnin zorluk düzeyini tespit etmeyi hedeflemektedir (Zorbaz, 2007, s. 89).

Okunabilirlik çalışmalarında metinlerin kelime ve cümle uzunlukları, başka bir ifadeyle, niceliksel özellikleri ölçüt alınmış, elde edilen değerlerin yorumlanması ile de ilgili metnin okunabilirliği belirlenmek istenmiştir. Chall'a göre (1988) okunabilirlik çalışmalarının temelinde, metinlerde kullanılacak dilin anlaşılabilir olması gerektiğine dair düşünce yatmaktadır. Nitekim Güneş'e göre (2000) öğrencilerin okudukları bir metni anlaması, metin üzerinde düşünmesi, sanat zevki edinmesi, dünya görüşünü geliştirmesi vb. üzerinde etki sahibi olan kitapların hazırlanması ve seçilmesinde dikkat edilmesi gereken ilkeler vardır. Okunabilirlik ilkeleri olarak adlandırılan bu ilkeler; dil bilgisi, eğitim, sosyoloji ve basımla ilgili ilkeler olmak üzere dört başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan dil bilgisine yönelik ilkeler; metinde kullanılan kelimelerin seçimi, kelimelerin hece sayısı, cümlelerin uzunluğu, cümlelerin sayısı, cümlelerin kuruluşu gibi bazı hususları içermektedir (Güneş, 2000, s. 35). Bu hususlar, okunabilirlik formüllerindeki bazı ölçütler ile aynıdır. Çetinkaya ve Uzun'a göre (2020) metinlerin okurlar tarafından işlenip anlamlandırılması sürecinde ilgili metni oluşturan dilsel öğeler,

süreci pozitif ya da negatif yönde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda kelimelerin ya da cümlelerin uzunluğu anlam kurmayı olumsuz yönde etkilediğinde okuyucunun metinden uzaklaşma ihtimali yüksektir (Uslu Üstten, 2022, s. 78).

Okunabilirlik, metinlerin anlaşılma düzeyinin tespit edilmesinde kullanılan bir kavramdır. DuBay'a (2004, s. 3) göre okunabilirlik, bazı metinlerin diğerlerinden daha kolay okunabilir olmasını sağlayan bir özelliktir. Bu nedenle okunabilirlikte temel amaç, bir metindeki kelime ve cümle uzunluklarından hareketle ilgili metnin zorluk derecesini belirlemek; metnin, hedef kitlenin hazır bulunuşluk seviyesine uygun olup olmadığını tespit etmektir (MEB, 2021, s. 4). Metinlerin okunabilirlik puanlarının ve düzeylerinin belirlenmesinde okunabilirlik formüllerinden yararlanılmaktadır. Başta İngilizce olmak üzere yabancı dillerde yazılmış metinlerin okunabilirliğini belirlemek üzerine geliştirilmiş formüller bulunmaktadır. Bu kapsamda ilk okunabilirlik formülü 1923 yılında Bertha Alwilda Lively ve Sidney Leavitt Pressey tarafından geliştirilmiştir. Bu okunabilirlik formülünden hareketle daha uygulanabilir ve daha doğru sonuçlar veren çeşitli formüller de geliştirilmiştir (Lively ve Pressey, 1923). Bu formüllere Dale-Chall Okunabilirlik Formülü (1948), Flesch Okunabilirlik Formülü (1948), Gunning Fog Index (1952), Coleman Okunabilirlik Formülleri (1965), Fry Okunabilirlik Grafiği (2002) vb. formülleri örnek vermek mümkündür (MEB, 2021). Bu formüller arasında en yaygın kullanılanı ise Rudolph Flesch'e ait okunabilirlik formülü olmuştur (Faller, 2018).

Sıralanan bu formüller, literatüre önemli katkılar sunmuş olsa da bu formüllerden hiçbirinin Türkçenin yapısına uygun olmadığını düşünen bazı araştırmacılar olmuştur. Bu araştırmacıardan biri olan Ateşman (1997), Türkçe dışındaki diller için geliştirilmiş okunabilirlik formülleriyle, Türkçe metinlerin doğru bir şekilde değerlendirilemeyeceğini savunmuş; diğer diller için geliştirilmiş okunabilirlik formüllerini incelemiş ve metinlerin sadece kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu değişkenlerinden hareketle doğru olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte Ateşman bilimsel, felsefi ve edebî eserler; haber metinleri ve öğrenci kompozisyonları olmak üzere farklı alanlardan zorluk düzeyleri farklı olan metinler seçerek bu metinleri en zor okunan metinden en kolay okunan metne doğru sıralamış, her metindeki ortalama kelime ve cümle uzunluğunu kullanarak Flesch'e ait *Reading Ease* formülündeki kat sayıları, Türkçe için hesaplamaya çalışmıştır. Yapılan hesaplamaya göre Türkçedeki en kolay metnin kelime uzunluğu ortalama 2,2 hece ve cümle uzunluğu 4 kelime; en zor metnin kelime uzunluğu ortalama 3 hece ve cümle uzunluğu ise 30 kelime çıkmıştır. Elde edilen bu sayısal veriler, Türkçenin diğer tüm dillerden farklı değerlendirilmesi gerektiğini göstermiştir (Ateşman, 1997). Bu bağlamda Ateşman'ın 1997 yılında Flesch'e ait okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamasıyla ülkemizde okunabilirlik alanında ilk çalışmalar başlamıştır. Türkçe metinlerin okunabilirliğini değerlendirmek amacıyla daha sonra Sönmez Formülü (2003), Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (2010), Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü (2010) vb. olmak üzere farklı formüller geliştirilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde geçmişten günümüze kadar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenip değerlendirildiği görülmektedir. Bu araştırmalara bakıldığında (Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007; Bağcı ve Ünal, 2013; İskender, 2013; Karatay, Bolat ve Güngör, 2013; Lüle Mert, 2013; Okur ve Arı, 2013; Güven, 2014; Mirzaoğlu ve Akın, 2015; Özdemir, 2016; Bozlak, 2018; Lüle Mert, 2018; Sağlam, İnce ve Eker, 2018; Baki, 2019; Batur ve Özcan, 2020; Özçetin ve Karakuş, 2020; Şakiroğlu, 2020; Bora ve Arslan, 2021; Coşkun, 2021; Önder, Bozkurt ve Topçuoğlu Ünal, 2021; Çarkıt ve Bahadır, 2022; Çıplak ve Balcı, 2022; Gökgül ve Bayram, 2022; Ogur, 2022a ve 2022b) çoğunun ortaokul Türkçe ders kitaplarına yönelik olduğu tespit edilmiştir. İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik açısından inceleyen (Tosunoğlu ve Özlük, 2011;

Demir ve Çeçen, 2013; Baş ve İnan Yıldız, 2015; Çakıroğlu, 2015; Arslan ve Bay, 2022; Bağcı Dağdeviren ve Küçüktepe, 2022) çalışmaların sayısı ise azdır. Bu bağlamda çalışmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinleri Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre inceleyip değerlendirmektir.

Araştırma kapsamında aşağıda sıralanan sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları nedir?
2. İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik düzeyleri nedir?
3. İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri nedir?
4. İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları nedir?
5. İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik düzeyleri nedir?
6. İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan hikâye edici ve bilgilendirici metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik puanları ve düzeyleri nedir?
7. İlkokul 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik puanları ve düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırma modeli

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini temel alan ve betimsel niteliklere dayanan tarama modelinde yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalar, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını temel alarak araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi esas alan (Karataş, 2017, s. 71) araştırmalardır. Nitel araştırmalarda kullanılan tekniklerden biri olan doküman analizi ile araştırılması gereken problem dâhilinde bilgi veren yazılı belgelerin analizi (Yıldırım ve Şimşek, 2021) amaçlanmakta, betimsel tarama ile de verilen bir durum tam ve doğru olarak tanımlanmaya (Büyüköztürk, vd., 2020) çalışılmaktadır. Bu bağlamda araştırma için gerekli olan veriler, 2022-2023 eğitim öğretim yılında 3 ve 4. sınıflarda Türkçe dersi kapsamında okutulan ders kitaplarının incelenmesiyle elde edilmiştir.

Çalışma materyali

Bu araştırmanın çalışma materyalini; Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğüne çıkarılan Tebliğler Dergisi'nin 2021 tarih ve 2770 sayısında 2022-2023 eğitim-öğretim yılında

okutulmasına karar verilen ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. İncelenen Türkçe ders kitaplarına yönelik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Kapsamında İncelenen Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Bilgiler

Kitabın Adı	Yazarlar	Editör	Yayınevi	Yılı
İlkokul Türkçe Ders Kitabı 3	Barış Ekin Karaduman, Erman Özdemir, Onur Yılmaz	Onur Yılmaz	Millî Eğitim Bakanlığı	2021
İlkokul Türkçe Ders Kitabı 4	Hayriye Kaftan Ayan, Ümit Arslan, Sevim Kul, Nihan Yılmaz	-	Millî Eğitim Bakanlığı	2021

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırma için gerekli olan verilerin toplanması için Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü olmak üzere iki farklı okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Ateşman Okunabilirlik Formülü (Şekil 1); Flesch’e ait okunabilirlik formülünün 1997 yılında Ateşman tarafından Türkçeye uyarlanmış şeklidir. Bu formülde birbirini izleyen “çok kolay”, “kolay”, “orta güçlükte”, “zor” ve “çok zor” olmak üzere beş farklı okunabilirlik düzeyi bulunmaktadır (Tablo 2).

$$Okunabilirlik\ Sayısı = 198,825 - (40,175x_1 - 2,610x_2)$$

x_1 : hece olarak ortalama kelime uzunluğu
 x_2 : kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Şekil 1. Ateşman Okunabilirlik Formülü (Ateşman, 1997, s. 74).

Tablo 2. Ateşman Okunabilirlik Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta Güçlükte
30-49	Zor
1-29	Çok Zor

Kaynak: Ateşman, 1997: 74.

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü ise Çetinkaya tarafından 2010 yılında Türkçe okuma metinleri için geliştirilen formüldür. Çetinkaya tarafından geliştirilen Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü Şekil 2’de, formülde birbirini izleyen okunabilirlik düzeylerine ilişkin bilgiler ise Tablo 3’te gösterilmiştir.

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 118,823 - (25,987 \times OKU) - (0,971 \times OCU)$$

OKU: hece olarak ortalama kelime uzunluğu

OCU: kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Şekil 2. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü (Çetinkaya, 2010, s. 85).

Tablo 3. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne Göre Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10, 11 ve 12. sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8 ve 9. sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5, 6 ve 7. sınıf

Kaynak: Çetinkaya, 2010, s. 88; Çetinkaya ve Uzun, 2020, s. 148.

Çalışmada öncelikle Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin hece, kelime ve cümle sayıları belirlenmiş ve bu sayılar bilgisayarda oluşturulan dosyaya kaydedilmiştir. Bu bağlamda hece sayısının belirlenmesinde Türkçede esas alınan hece yapıları dikkate alınmıştır. Aralarında boşluk bulunan tüm ifadeler -anamlı bir kelime olmasına bakılmaksızın- kelime olarak kabul edilmiştir. Cümle sayısının belirlenmesinde ise; cümlelerin nokta (.), üç nokta (...), soru işareti (?) ve ünlem işareti (!) ile bitme durumu esas alınarak hareket edilmiştir. Virgül ve noktalı virgül ile bağlanmış, bağımlı ve bağımsız sıralı cümleler tek cümle olarak kabul edilmiştir. Rakamlarla yazılan her türlü ifadenin yazılı hâli, kısaltmalarda ise kelimelerin okunuşu dikkate alınmıştır; bu ifadelerin hece ve kelime sayısı belirlenmiştir. Metin içerisinde yer alan şiirsel ifadeler ve dizeler hesaplama dışında tutulmuştur. Tiyatro türündeki metinlerde ise karakter isimleri cümle dışı kabul edilerek hesaplama sadece diyaloglar dâhil edilmiştir. Hesaplamalarda kullanılacak verilerin doğru belirlenip belirlenmediği, iki farklı zamanda yapılan tespitlerle kontrol edilmiştir. Yapılan tespitlerin güvenilir olduğu anlaşıldıktan sonra Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri aracılığıyla metinlerin okunabilirlik puanları ile okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, 3 ve 4. sınıflarda Türkçe dersi kapsamında okutulan ders kitaplarındaki metinlerin hece, kelime ve cümle sayıları açısından incelenmesi ile elde edilen bulgular, ortalama kelime uzunluğu (OKU), ortalama cümle uzunluğu (OCU), okunabilirlik puanı (OP), okunabilirlik düzeyi (OD), frekans (f) ve yüzde (%) değerleri ile tablolar hâlinde gösterilmiş; değerlerden hareketle sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

3. sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında incelenen 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirliklerine yönelik bulgular Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'de sunularak yorumlanmıştır.

Tablo 4. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Puanları

Tema	Metinler	OKU	OCU	Ateşman OP	Çetinkaya OP
Birey ve Toplum	Son Pişmanlık	2,48	7,27	84,23	49,91
	Kralın Tohumu	2,45	10,03	74,21	45,41
	Çocuk Memur	2,36	6,93	85,92	50,76
Millî Mücadele ve Atatürk	Millî Marşımız	2,56	11,68	65,49	40,95
	Şahin Bey	2,55	9,41	71,81	43,41
	Daima Hür	2,74	8,9	65,51	38,97
Erdemler	Ormanlar Kralı	2,32	7,27	86,64	51,47
	Her Şeye Rağmen	2,48	6,59	81,99	47,97
	Hayat Tamircisi	3,02	11,06	48,62	29,6
Millî Kültürümüz	Timur'un Filleri	2,5	7,15	79,72	46,91
	Çayda Çıra	2,68	9	67,66	40,43
	Cirit Oyunu	2,83	9,41	60,56	36,14
	Üç Kardeş	2,59	7,41	77,03	45,36
İletişim	Sözcükler Olmadan	3,23	11,8	38,26	23,42
	İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum	3,2	11	41,55	24,98
Bilim ve Teknoloji	İhsan Ketin	2,49	6,94	80,67	47,37
	Buluşlar	2,85	8,72	61,56	36,29
	Uzaya İlk Yolculuk	2,53	9,26	73,01	44,08
	Telefonun İcadı	2,87	10,8	55,33	33,75
Çocuk Dünyası	Tüm Dünya Oyunda	2,67	11,4	61,8	38,36
	Geceyi Sevmeyen Çocuk	2,5	5,63	83,69	48,38
	Atatürk ve Çocuklar	2,87	6,36	66,92	38,06
Sağlık ve Spor	Yemek Seçimi	2,53	4,71	84,88	48,5
	İzcilik	2,98	8,13	57,88	33,48
	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	3,42	8,76	38,56	21,44
	Ortalama	2,7	8,62	67,74	40,21

Tablo 4'e bakıldığında 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlere ait ortalama kelime uzunlukları, ortalama cümle uzunlukları, Ateşman Okunabilirlik Puanları ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanları görülmektedir. Buna göre adı geçen ders kitabında kelime uzunluklarının 2,32 ila 3,42 arasında, cümle uzunluklarının ise 4,71 ila 11,8 arasında değiştiği; toplam sayıları 25 olan metinlerin, ortalama 2,7 hecelik kelimelerden ve ortalama 8,62 kelimelik cümlelerden oluştuğu belirlenmiştir. Ayrıca 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı açısından ortalama 67,74 puana, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı açısından ise 40,21 puana sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Tema	Metinler	OKU	OCU	Ateşman OD	Çetinkaya OD
Birey ve Toplum	Son Pişmanlık	2,48	7,27	Kolay	Eğitsel Okuma
	Kralın Tohumu	2,45	10,03	Kolay	Eğitsel Okuma
	Çocuk Memur	2,36	6,93	Kolay	Eğitsel Okuma
Millî Mücadele ve Atatürk	Millî Marşımız	2,56	11,68	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Şahin Bey	2,55	9,41	Kolay	Eğitsel Okuma
	Daima Hür	2,74	8,9	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
Erdemler	Ormanlar Kralı	2,32	7,27	Kolay	Bağımsız Okuma
	Her Şeye Rağmen	2,48	6,59	Kolay	Eğitsel Okuma
	Hayat Tamircisi	3,02	11,06	Zor	Engelli Düzey
Millî Kültürümüz	Timur'un Filleri	2,5	7,15	Kolay	Eğitsel Okuma
	Çayda Çıra	2,68	9	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Cirit Oyunu	2,83	9,41	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Üç Kardeş	2,59	7,41	Kolay	Eğitsel Okuma
İletişim	Sözcükler Olmadan	3,23	11,8	Zor	Engelli Düzey
	İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum	3,2	11	Zor	Engelli Düzey
Bilim ve Teknoloji	İhsan Ketin	2,49	6,94	Kolay	Eğitsel Okuma
	Buluşlar	2,85	8,72	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Uzaya İlk Yolculuk	2,53	9,26	Kolay	Eğitsel Okuma
	Telefonun İcadı	2,87	10,8	Orta Güçlükte	Engelli Düzey
Çocuk Dünyası	Tüm Dünya Oyunda	2,67	11,4	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Geceyi Sevmeyen Çocuk	2,5	5,63	Kolay	Eğitsel Okuma
	Atatürk ve Çocuklar	2,87	6,36	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
Sağlık ve Spor	Yemek Seçimi	2,53	4,71	Kolay	Eğitsel Okuma
	İzcilik	2,98	8,13	Orta Güçlükte	Engelli Düzey
	Meyve ve Sebzeleri Yıkayalım	3,42	8,76	Zor	Engelli Düzey
Ortalama		2,7	8,62	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma

Tablo 5'e bakıldığında 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Düzeyleri ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeyleri görülmektedir. Buna göre, incelenen 25 metinden 12'sinin Ateşman Okunabilirlik Düzeyine göre "kolay", 9'unun "orta güçlükte", 4'ünün "zor" olduğu anlaşılmaktadır. "Kolay" düzeyde olan metinlerden üçünün "Birey ve Toplum", ikişer tanesinin "Erdemler", "Millî Kültürümüz" ile "Bilim ve Teknoloji", birer tanesinin "Millî Mücadele ve Atatürk", "Çocuk Dünyası" ile "Sağlık ve Spor" temalarında yer aldığı belirlenmiştir. "Orta güçlükte" olan metinlerden ikişer tanesi "Millî Mücadele ve Atatürk", "Millî Kültürümüz", "Bilim ve Teknoloji", "Çocuk Dünyası" temalarında, bir tanesi ise "Sağlık ve Spor" temasında yer almaktadır. "Zor" düzeyde olan metinlerden ikisinin "İletişim" temasında, birer tanesinin ise "Erdemler" ile "Sağlık ve Spor" temalarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Metinler, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeylerine göre değerlendirildiğinde ise 25 metinden 18'inin "eğitsel okuma", 6'sının "engelli düzey", 1'inin "bağımsız okuma" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. "Eğitsel okuma" düzeyinde olan metinlerden dört tanesinin "Millî Kültürümüz", üçer tanesinin "Birey ve Toplum", "Millî Mücadele ve Atatürk", "Bilim ve Teknoloji" ile "Çocuk Dünyası" temalarında, birer tanesinin "Erdemler" ile "Sağlık ve Spor" temalarında yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte "engelli düzey" kategorisinde yer alan metinlerden ikişer tanesi "İletişim" ile "Sağlık ve Spor" temalarında, birer tanesi "Erdemler" ile "Bilim ve Teknoloji" temalarında yer alırken "bağımsız okuma" düzeyindeki tek metin "Erdemler" temasında yer almaktadır.

Tablo 6. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Dağılımı

Okunabilirlik Düzeyleri	Bilgilendirici Metinler		Hikâye Edici Metinler		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Kolay	-	-	-	-	-	-
Kolay	2	14,29	10	90,91	12	48
Orta Güçlükte	8	57,14	1	9,09	9	36
Zor	4	28,57	-	-	4	16
Çok Zor	-	-	-	-	-	-
Toplam	14	100	11	100	25	100

Tablo 6'da 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman Formülüne göre okunabilirlik düzeyleri açısından dağılımları verilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda adı geçen ders kitabında 14 bilgilendirici, 11 hikâye edici metin tespit edilmiştir. Bilgilendirici metinlerin %57,14'ü "orta güçlükte" olup bu metinleri sırasıyla %28,57 ile "zor", %14,29 ile "kolay" metinler izlemektedir. Bununla birlikte kitapta "çok kolay" ve "çok zor" düzeyinde metinlere yer verilmemiştir. Hikâye edici metinlerin ise %90,91'i "kolay", %9,09'u "orta güçlükte" olup kitapta "çok kolay", "zor" ve "çok zor" düzeylerinde olan hikâye edici metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 7. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Dağılımı

Okunabilirlik Düzeyleri	Bilgilendirici Metinler		Hikâye Edici Metinler		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Engelli Düzey	6	42,86	-	-	6	24
Eğitsel Okuma	8	57,14	10	90,91	18	72
Bağımsız Okuma	-	-	1	9,09	1	4
Toplam	14	100	11	100	25	100

Tablo 7'de 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne göre okunabilirlik düzeyleri açısından dağılımları gösterilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda ilgili ders kitabında 14 bilgilendirici, 11 hikâye edici metin belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin %57,14'ü "eğitsel okuma", %42,86'sı "engelli düzey" olup kitapta "bağımsız" okuma düzeyinde bilgilendirici metinlere yer verilmemiştir. Hikâye edici metinlerin ise %90,91'i "eğitsel

okuma”, %9,09’u “bağımsız okuma” düzeylerinde olup “engelli düzeyde” olan hikâye edici metinlere rastlanmamıştır.

Tablo 8. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metinler	57,63	34,49
Hikâye Edici Metinler	80,6	47,49

Tablo 8 incelendiğinde, hikâye edici metinlere ait okunabilirlik puanının hem Ateşman hem de Çetinkaya-Uzun formüllerine göre bilgilendirici metinlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre *orta güçlükte*, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre *engelli düzeyde* iken hikâye edici metinlerin ortalama puanı Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre *kolay* düzeye, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre *eğitsel okuma* düzeyine tekabül etmektedir. Buradan hareketle bilgilendirici metinlerin öğretme ve bilgi verme temelli olması nedeniyle bu metinlerde kelime ve cümlelerin daha uzun olduğunu söylemek mümkündür.

4. sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında incelenen 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirliklerine yönelik bulgular Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13’te sunulmaktadır.

Tablo 9. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Puanları

Tema	Metinler	OKU	OCU	Ateşman OP	Çetinkaya OP
Okuma Kültürü	Asım’ın Nesli Kitap Dostudur	2,64	8,14	71,51	42,31
	Konuşan Kitap	2,56	6,59	78,77	45,84
	Stard’ın Kitapları	2,62	6,88	75,6	44,05
Milli Mücadele ve Atatürk	Çok Kitap Okurdu	2,93	13,33	46,32	29,73
	Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi!..	2,59	8,96	71,38	42,81
	Vecihi Hürkuş	2,75	7,18	69,6	40,38
Erdemler	Sevgi Çuvalı	2,67	7,12	72,97	42,52
	Kaşağı	2,53	4,47	85,51	48,73
Bilim ve Teknoloji	İcat Nasıl Yapılır?	2,55	8,79	73,43	44,02
	Robotların Efendisi: Cezeri	2,75	12	57,02	35,7
	İbni Sina	2,36	9,72	78,64	48,05
Doğa ve Evren	Kaybolan Cennet	2,76	11,22	56,04	35,23
	Dağdaki Kaynak	2,42	4,6	89,59	51,46
	Evini Arayan Ardiç Tohumu	2,58	8,47	73,06	43,55
Milli Kültürümüz	Hep Büyük Efsanesi	2,51	12,5	65,36	41,45
	Kanlı Kavak	2,24	5,12	95,46	55,64

	Bir Fincan Kahve	2,66	12,18	60,16	37,87
	Oğuz Kağan Destanı	2,49	8,65	76,21	45,71
Sağlık ve Spor	Gizemli Canlılar	3,05	10,17	49,74	29,68
	İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı	2,7	11,3	60,85	37,68
	Şifa Niyetine	2,53	5,19	83,63	48,03
	Mezgit Mehmet	2,91	7,26	62,96	36,15
Sanat	Nedir Bu Sanat?	2,59	10,48	67,41	41,34
	El Sanatlarını Yaşatalım	2,75	10,94	59,79	36,73
	Büyülü Kutu	2,77	8,94	64,2	38,15
	Ortalama	2,63	8,8	69,8	41,71

Tablo 9'a bakıldığında 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlere ait ortalama kelime ve cümle uzunlukları, Ateşman Okunabilirlik Puanları ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanları görülmektedir. Bu bağlamda toplam sayıları 25 olan metinlerin; ortalama 2,63 hecelik kelimelerden ve ortalama 8,8 kelimelik cümlelerden oluştuğu belirlenmiştir. Bununla birlikte adı geçen ders kitabında kelime uzunluklarının 2,24 ila 3,05 arasında; cümle uzunluklarının ise 4,47 ila 13,33 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ayrıca kitaptaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı açısından ortalama 69,8 puana, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı açısından ise 41,71 puana sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 10. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Tema	Metinler	OKU	OCU	Ateşman OD	Çetinkaya OD
Okuma Kültürü	Asım'ın Nesli Kitap Dostudur	2,64	8,14	Kolay	Eğitsel Okuma
	Konuşan Kitap	2,56	6,59	Kolay	Eğitsel Okuma
	Stardi'nin Kitapları	2,62	6,88	Kolay	Eğitsel Okuma
Milli Mücadele ve Atatürk	Çok Kitap Okurdu	2,93	13,33	Zor	Engelli Düzey
	Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi!..	2,59	8,96	Kolay	Eğitsel Okuma
	Vecihi Hürkuş	2,75	7,18	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
Erdemler	Sevgi Çuvalı	2,67	7,12	Kolay	Eğitsel Okuma
	Kaşığı	2,53	4,47	Kolay	Eğitsel Okuma
Bilim ve Teknoloji	İcat Nasıl Yapılır?	2,55	8,79	Kolay	Eğitsel Okuma
	Robotların Efendisi: Cezeri	2,75	12	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	İbni Sina	2,36	9,72	Kolay	Eğitsel Okuma
Doğa ve Evren	Kaybolan Cennet	2,76	11,22	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Dağdaki Kaynak	2,42	4,6	Kolay	Bağımsız Okuma
	Evini Arayan Ardıç Tohumu	2,58	8,47	Kolay	Eğitsel Okuma
Milli Kültürümüz	Hep Büyük Efsanesi	2,51	12,5	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Kanlı Kavak	2,24	5,12	Çok Kolay	Bağımsız Okuma
	Bir Fincan Kahve	2,66	12,18	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Oğuz Kağan Destanı	2,49	8,65	Kolay	Eğitsel Okuma
Sağlık ve Spor	Gizemli Canlılar	3,05	10,17	Zor	Engelli Düzey

3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi /
Yokuş, Y. & Öge Yaşar, F.

	İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarisının Sırrı	2,7	11,3	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Şifa Niyetine	2,53	5,19	Kolay	Eğitsel Okuma
	Mezgit Mehmet	2,91	7,26	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
Sanat	Nedir Bu Sanat?	2,59	10,48	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	El Sanatlarını Yaşatalım	2,75	10,94	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Büyülü Kutu	2,77	8,94	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma
	Ortalama	2,63	8,8	Orta Güçlükte	Eğitsel Okuma

Tablo 10'a bakıldığında incelenen 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin, Ateşman okunabilirlik düzeyleri ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeyleri görülmektedir. Buna göre, incelenen 25 metinden 12'sinin Ateşman okunabilirlik düzeyine göre "kolay", 10'unun "orta güçlükte", 2'sinin "zor", 1'inin "çok kolay" olduğu anlaşılmaktadır. "Kolay" düzeyde olan metinlerden üçünün "Okuma Kültürü", ikişer tanesinin "Erdemler", "Bilim ve Teknoloji" ile "Doğa ve Evren", birer tanesinin "Millî Mücadele ve Atatürk", "Millî Kültürümüz" ile "Sağlık ve Spor" temalarında yer aldığı belirlenmiştir. "Orta güçlükte" olan metinlerden üç tanesi "Sanat" temasında, ikişer tanesi "Millî Kültürümüz" ile "Sağlık ve Spor" temalarında, birer tanesi ise "Millî Mücadele ve Atatürk", "Bilim ve Teknoloji" ile "Doğa ve Evren" temalarında yer almaktadır. "Zor" düzeyde olan iki metinden biri "Millî Mücadele ve Atatürk", diğeri "Sağlık ve Spor" temasında yer alırken "çok kolay" düzeyde olan tek metnin "Millî Kültürümüz" temasında yer aldığı tespit edilmiştir.

Metinler, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Düzeylerine göre değerlendirildiğinde 25 metinden 21'inin "eğitsel okuma", 2'sinin "engelli düzey" ve 2'sinin "bağımsız okuma" düzeyinde olduğu görülmektedir. "Eğitsel okuma" düzeyinde olan metinlerden üçer tanesinin "Okuma Kültürü", "Bilim ve Teknoloji", "Millî Kültürümüz", "Sağlık ve Spor" ile "Sanat" temalarında, ikişer tanesinin "Millî Mücadele ve Atatürk", "Erdemler" ile "Doğa ve Evren" temalarında yer aldığı görülmüştür. "Engelli düzey" kategorisinde yer alan iki metinden bir tanesi "Millî Mücadele ve Atatürk", diğeri ise "Sağlık ve Spor" temasında bulunmaktadır. Bununla birlikte "bağımsız okuma" düzeyindeki iki metinden biri "Doğa ve Evren" temasında yer alırken diğeri "Millî Kültürümüz" temasında yer almaktadır.

Tablo 11. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Dağılımı

Okunabilirlik Düzeyleri	Bilgilendirici Metinler		Hikâye Edici Metinler		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çok Kolay	-	-	1	6,67	1	4
Kolay	1	10	11	73,33	12	48
Orta Güçlükte	7	70	3	20	10	40
Zor	2	20	-	-	2	8
Çok Zor	-	-	-	-	-	-
Toplam	10	100	15	100	25	100

Tablo 11'de 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Ateşman Formülüne göre okunabilirlik düzeyleri açısından dağılımları sunulmuştur. Yapılan inceleme sonucunda adı geçen ders kitabında 10 bilgilendirici, 14 hikâye edici metin belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin %70'i "orta

güçlükte” olup bu metinleri sırasıyla %20 ile “zor”, %10 ile kolay metinler izlemektedir. Bununla birlikte kitapta “çok kolay” ve “çok zor” düzeyde olan metinlere rastlanmamıştır. Hikâye edici metinlerin ise %73,33’ü “kolay”, %20’si “orta güçlükte”, %6,67’si “çok kolay” düzeyde olup düzeyi “zor” ve “çok zor” olan hikâye edici metinlere kitapta yer verilmemiştir.

Tablo 12. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Dağılımı

Okunabilirlik Düzeyleri	Bilgilendirici Metinler		Hikâye Edici Metinler		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Engelli Düzey	2	20	-	-	2	8
Eğitsel Okuma	8	80	13	86,67	21	84
Bağımsız Okuma	-	-	2	13,33	2	8
Toplam	10	100	15	100	25	100

Tablo 12’de 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin Çetinkaya-Uzun Formülüne göre okunabilirlik düzeyleri açısından dağılımları verilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda adı geçen ders kitabında 10 bilgilendirici, 15 hikâye edici metin belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin %80’i “eğitsel okuma”, %20’si “engelli düzey” olup “bağımsız” okuma düzeyinde bilgilendirici metinlere rastlanmamıştır. Hikâye edici metinlerin ise %86,67’si “eğitsel okuma”, %13,33’ü “bağımsız okuma” düzeyinde olup kitapta “engelli düzeyde” hikâye edici metinlere yer verilmemiştir.

Tablo 13. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalamaları

	Ateşman Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Puanı Ortalaması
Bilgilendirici Metinler	59,51	36,39
Hikâye Edici Metinler	76,67	45,25

Tablo 13 incelendiğinde, tıpkı 3. sınıf Türkçe ders kitabında olduğu gibi hikâye edici metinlere ait okunabilirlik puanının hem Ateşman hem de Çetinkaya-Uzun formüllerine göre bilgilendirici metinlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin ortalama okunabilirlik puanı Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre *orta güçlükte*, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre *eğitsel okuma* düzeyinde iken hikâye edici metinlerin ortalama puanı Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre *kolay*, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre *eğitsel okuma* düzeyine tekabül etmektedir. Bilgilendirici metinlerin hizmet ettikleri amaç göz önünde bulundurulduğunda okunabilirliklerinin *orta*, hikâye edici metinlerin daha sade ve anlaşılır yazılmaları nedeniyle *kolay* olduğunu söylemek mümkündür.

Tartışma, sonuç ve öneriler

Bu çalışmada, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici ve hikâye edici metinler Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde araştırmada elde edilen veriler ışığında ulaşılan sonuçlara yer verilmiş, okunabilirlik üzerine alan yazında yapılmış diğer çalışmalarla bu çalışmada elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır.

Bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin sayısal dağılımına bakıldığında 3. sınıf Türkçe ders kitabında bilgilendirici metin sayısının 14, hikâye edici metin sayısının 11 olduğu; 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metin sayısının 10, hikâye edici metin sayısının ise 15 olduğu görülmektedir.

İncelenen Türkçe ders kitaplarında Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı ortalaması 3. sınıfta 57,63 puan, 4. sınıfta 59,51 puan; hikâye edici metinlerin okunabilirlik puanı ortalaması ise 3. sınıfta 80,6 puan, 4. sınıfta 76,67 puandır. Aynı metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre okunabilirlik puanı ortalaması, bilgilendirici metinler için 3. sınıfta 34,49 iken 4. sınıfta 36,39 puan; hikâye edici metinler için 3. sınıfta 47,49 puan, 4. sınıfta ise 45,25 puandır. Bu bağlamda hem 3. sınıf Türkçe ders kitabında hem de 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanı ortalaması, hikâye edici metinlerin okunabilirlik puanı ortalamasından düşük çıkmıştır. Bu durum, bilgilendirici metinlerin öğretim temelli yapıları nedeniyle daha uzun kelime ve cümleleri barındırmaları ile açıklanabilir. Bu bulgu Mirzaoğlu ve Akın (2015) tarafından yapılan “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmalarındaki bulgularla örtüşmektedir. Buna göre hikâye edici metinlerin okunabilirlik düzeyi, bilgilendirici metinlere göre daha yüksektir. Baş ve İnan Yıldız’ın (2015) ikinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğine yönelik yaptıkları çalışmada ve Özdemir’in (2016) beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğine yönelik yapmış olduğu çalışmada benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Bilgilendirici metinlerin okunabilirlik puanının düşük olması ortalama kelime ve cümle uzunluğunun yüksek olmasıyla ters orantılıdır. Ortalama kelime ve cümle uzunluğu artıkça okunabilirlik puanı düşmekte ve metinlerin okunabilirlik düzeyi zorlaşmaktadır. Bu tespiti; Bağcı ve Ünal (2013), Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007), Okur ve Arı (2013) tarafından yapılan çalışmalarda da görmek mümkündür.

Çalışma kapsamında incelenen 3. sınıf Türkçe ders kitabında 25 ve 4. sınıf Türkçe ders kitabında 25 olmak üzere toplam 50 metin Ateşman ile Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri ile incelenmiştir. İncelenen 50 metinden 24’ünün Ateşman okunabilirlik düzeyi “kolay”, 19’unun “orta güçlükte”, 6’sının “zor” ve 1’inin “çok kolay” düzeyde çıkmıştır. “Kolay” düzeydeki metinlerin sıklığı ön plana çıkmaktadır. Ardından ise “orta güçlükte” metinler gelmektedir. Alan yazın incelendiğinde Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007); Tosunoğlu ve Özlük (2011); Baş ve İnan Yıldız (2015); Kurtoğlu Zorlu (2015) ve Özdemir (2016); tarafından yapılan çalışmalarda benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre incelenen 50 metinden 39’unun okunabilirlik düzeyi “eğitsel okuma”, 8’inin “engelli düzey”, 3’ünün “bağımsız okuma” olduğu belirlenmiştir. “Eğitsel okuma” düzeyindeki metinlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Devamında ise “engelli düzeyde” olan metinler gelmektedir. Baki (2019), “Türkçe Dersi 8. Sınıf Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği” adlı çalışmada sekizinci sınıfa yönelik metinlerin Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüne göre en çok “eğitsel okuma” düzeyinde olduğunu, bunu sırasıyla “engelli düzey” ve “bağımsız okuma” düzeylerinin izlediğini tespit etmiştir. İki çalışmanın bu yönden örtüştüğü görülmektedir. Özbek ve Ergül (2018), “İlkokul 4. Sınıf Ders Kitaplarının Okunabilirliklerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında ilkokul dördüncü sınıfa yönelik hazırlanan Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi ders kitaplarını incelemişlerdir. Türkçe ders kitaplarından rastlantısal olarak seçilen altı örnek metin üzerinde yapılan incelemeye göre en çok “eğitsel düzeyde” olan metinlere yer verildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda sonuçların benzer olduğu anlaşılmaktadır.

Ateşman (1997), Türkçe için geliştirdiği formülü tasarlama sürecinde Türkçe metinlerin ortalama olarak 2,6 hece kelime uzunluğuna sahip olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda çalışmada incelenen her iki ders kitabında da ortalama kelime uzunluğu değerlerinin bu veriyle paralel nitelikte olduğu görülmektedir.

Ortalama kelime uzunluğuna göre bir değerlendirme yapıldığında 3. sınıf Türkçe ders kitabında incelenen 25 metne ait ortalama kelime uzunluğu değerinin 2,7 hece olduğu, bu değer 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki 25 metinden hareketle 2,63 hece olduğu tespit edilmiştir. Ateşman (1997) aynı zamanda Türkçe metinlerdeki cümlelerin ortalama 9-10 kelimedenden oluştuğunu ifade etmiştir. İncelenen 3. sınıf Türkçe kitabındaki metinlerin cümle uzunluğu 8,62 kelime, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin cümle uzunluğu ise 8,8 kelime olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, Ateşman'ın sunmuş olduğu bilgiyle yakın sayılabilecek düzeydedir. Bununla birlikte Bora ve Arslan (2021) da "Türkçe Ders (5, 6, 7, 8) Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi" adlı çalışmalarında ortalama cümle uzunluklarının 5. sınıf ders kitabında 7,7 kelime; 6. sınıf ders kitabında 8,37 kelime; 7. sınıf ders kitabında 7,6 kelime ve 8. sınıf ders kitabında 8,78 kelime olduğunu tespit etmişlerdir. Bu açıdan iki çalışmada benzer bulgulara ulaşıldığı söylenebilir.

Üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında incelenen metinler arasında Ateşman okunabilirlik düzeylerinden "çok kolay" ve "çok zor" düzeyde metne rastlanmamıştır. Halbuki ders kitaplarında her düzeyde metne yer vermek, öğrencilerin okuma becerisinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Aynı zamanda metinlerin okunabilirlik düzeylerinin kolaydan zora doğru ilerlemesi beklenirken hem kitap genelinde hem de temalar içerisinde böyle bir uygulamaya rastlanmamıştır. İncelenen metinlerde Çetinkaya-Uzun okunabilirlik düzeylerinden üçüne de yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak bu düzeyler homojen bir dağılım göstermemektedir. Şöyle ki "bağımsız okuma" düzeyinde sadece 1 adet metin bulunmaktadır. Kalan metinlerin ise ağırlıklı bölümü "eğitsel düzeydedir". Fakat öğrencilerin okuma becerilerini geliştirebilmek adına, metin düzeylerinin homojen bir dağılım göstermesi daha katkı sağlayıcı olabilir.

Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında incelenen metinler arasında Ateşman okunabilirlik düzeyi "zor" olan iki metin görülmektedir. Bu metinlerden ilki olan "Çok Kitap Okurdu" metninde kelime uzunluğu 2,93 hece ve cümle uzunluğu 13,33 kelime iken "Gizemli Canlılar" adlı ikinci metinde kelime uzunluğu 3,05 hece ve cümle uzunluğu 10,17 kelimedir. Ateşman'ın (1997) formül hazırlama sürecinde belirttiği üzere Türkçedeki "en zor" düzeydeki metinlerin kelime uzunluğu 3 heceden oluşmaktadır. İncelenen Türkçe ders kitabında "zor" düzeydeki metinlerin kelime uzunlukları bu veriyle paralellik göstermektedir. Ayrıca, incelenen kitapta Ateşman okunabilirlik düzeyi "çok kolay" olan 1 adet metin yer almaktadır. "Kanlı Kavak" adlı bu metnin ortalama kelime uzunluğu 2,24 hece; ortalama cümle uzunluğu ise 5,12 kelimedir. Ateşman'ın (1997) "kolay" metinler için bildirdiği ortalama kelime uzunluğu 2,2 hece; ortalama cümle uzunluğu ise 4 kelimedir. Bu bağlamda elde edilen verilerin "kolay düzeydeki" Türkçe metinler için sunulan verilerle büyük oranda örtüştüğü görülmektedir.

Elde edilen sonuçlardan hareketle getirilebilecek öneriler şu şekildedir:

1. Okumanın, yaşam boyu bir alışkanlığa dönüşmesinde ilkokulun önemi büyüktür. Alan yazında ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerini inceleyen çalışmaların sayısı bir hayli azdır. Bu bağlamda ilkokul Türkçe ders kitaplarına yönelik çalışmalar artırılabilir.
2. Türkçe ders kitaplarında sadece "kolay" veya "orta güçlükte" metinlere yer vermek yerine tüm düzeylerde metinlere yer verilerek öğrencilerin okuma becerisinin geliştirilmesine katkı sağlanabilir.
3. Üçüncü sınıfta okuyan öğrencilerin yaygın kullandıkları kelime sayısı 416 iken dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin yaygın olarak kullandıkları kelime sayısı 572'dir (Karadağ, 2021). Bu bağlamda üçüncü ve dördüncü sınıflarda okuyan öğrencilerin kelime hazineleri, Türkçe ders kitaplarında yer alan

metinlerdeki kelimelerin kullanım sıklıkları ile karşılaştırılabilir ve elde edilen sonuçlardan hareketle bu durumun, metinlerin okunabilirliği üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri araştırılabilir.

Kaynakça

- Acar, S. (2022). *Ana dili Türkçe ders kitapları ile iki dillilere Türkçe öğretimi ders kitaplarının okunabilirlik yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, K., & Bay, Y. (2022). İlkokul 1-4. sınıflar Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 488-504. DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1176597.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, (58), 71-74.
- Bağcı Dağdeviren, Ş., & Küçüktepe, C. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin farklı yaklaşımlara göre hesaplanması ve karşılaştırılması. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 17-34.
- Bağcı, H., & Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. DOI: 10.16916/aded.15997.
- Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46. DOI: 10.31464/jlere.528298.
- Baş, B., & İnan Yıldız, F. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61.
- Batur, Z., & Özcan, H. Z. (2020). Readability levels of texts in the sixth grade Turkish text books. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*, 690(1), 217-230. DOI: 10.29228/edu.103.
- Bora, A., & Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 222-236.
- Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri/ düzeylerinin incelenmesi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 14(6), 209-234. DOI: 10.31126/akrajournal.357526.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chall, J. S. (1988). Readability: Its past- The beginning years. B. L. Zakaluk & S. J. Samuels (Eds.), in *Readability: Its Past, Present, and Future* (pp. 2-13). Newark: International Reading Association.
- Coşkun, K. (2021). Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 9(1), 66-77. DOI: 10.29228/ijla.48401.
- Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 671-681. DOI: 10.17051/io.2015.31984.
- Çarkıt, C., & Bahadır, H. İ. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitapları Millî Mücadele ve Atatürk teması metinlerinin okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(1), 103-111. DOI: 10.30703/cije.949768.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, G., & Uzun, L. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özellikleri. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* içinde (5. Baskı, s. 141-153). Ankara: Pegem Akademi.

- Çıplak, G., & Balcı, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*, (30), 170-187. DOI: 10.29000/rumelide.1193033.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 206-219.
- Demir Atalay, T. (2018). Okuma becerisinin temel kavramları. S. Alyılmaz ve B. Ürün Karahan (Ed.), *Okuma eğitimi içinde* (s. 1-36). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demir, M. ve Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, (197), 80-94.
- DuBay, W. H. (2004). *The principles of readability*. Retrived (26.08.2023), from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490073.pdf>
- Faller, J. M. V. (2018). Extant readability tools online for classroom utilization. *International Journal of English and Education*, 7(4), 102-113.
- Gökçül, M., & Bayram, B. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri. *Asya Studies*, (21), 85-96. DOI: 10.31455/asya.1118710.
- Gözütok, F. D. (2021). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2000). Çocuk kitaplarında okunabilirlik ilkeleri. *Yaşadıkça Eğitim*, (67), 35-40.
- Güven, A. Z. (2014). 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin metinsellik ölçütlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 517-535. DOI: 10.7827/TurkishStudies.7327.
- İskender, E. (2013). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kaftan Ayan, H., Arslan, Ü., Kul, S., & Yılmaz, N. (2021). *İlkokul Türkçe ders kitabı 4*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Kara, Ş. (2004). Ana dil edinimi ve erken yaşta yabancı dil öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 295-314.
- Karadağ, Ö. (2021). *Kelime öğretimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Karaduman, B. E., Özdemir, E., & Yılmaz, O. (2021). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Karadüz, A. (2010). Dil becerileri ve eleştirel düşünme. *Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 1566-1593. DOI: 10.7827/TurkishStudies.1572.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Karatay, H. (2018). Okuma eğitimi- Kuram ve uygulama (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Karatay, H., Bolat, K. K., & Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *JASSS The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 603-623. DOI: 10.9761/JASSS1770.
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2015). Readability of primary school 3rd grade Turkish and social studies textbooks. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 807-813. DOI: 10.24289/ijsser.279158.
- Lively, B. A., & Pressey, S. L. (1923). A method for measuring the “vocabulary burden” of textbooks. *Educational Administration & Supervision*, (9), 389-398.
- Lüle Mert, E. (2013). Türkiye’de kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlikleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 87-98.

- Lüle Mert, E. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlikleri. *International Journal of Language Academy*, 6(1), 184-198. DOI: 10.18033/ijla.3866.
- MEB. (2021). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mirzaoğlu, V., & Akın, E. (2015). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Süriye Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 146-155.
- OECD. (2019). *PISA 2018: Insights and Interpretations*. Erişim: 01.10.2023, <https://www.oecd.org/pisa/PISA%202018%20Insights%20and%20Interpretations%20FINAL%20PDF.pdf>
- Ogur, E. (2022a). 2021-2022 öğretim yılında okutulan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 17(5), 1135-1154. DOI: 10.7827/TurkishStudies.64283.
- Ogur, E. (2022b). 2021-2022 öğretim yılında okutulan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(4), 1647-1664.
- Okur, A., & Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *İlköğretim Online*, 12(1), 202-226.
- Önder, E., Bozkurt, M., & Topçuoğlu Ünal, F. (2021). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik seviyelerinin belirlenmesi. *International Journal of Language Academy*, 9(4), 34-46. DOI: 10.29228/ijla.51692.
- Özbay, M. (2003). Türkçe öğretiminde hedef-araç ilişkisinin ders kitabı örneğinde değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 59-69.
- Özbek, A. B., & Ergül, C. (2018). İlkokul 4. sınıf ders kitaplarının okunabilirliklerinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 653-668. DOI: 10.17860/mersinefd.398401.
- Özçetin, K., & Karakuş, N. (2020). 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 175-190.
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46.
- Sağlam, D., İnce, M., & Eker, C. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik seviyesi ve yaş düzeyine uygunluk açılarından değerlendirilmesi. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 13(11), 1139-1151. DOI: 10.7827/TurkishStudies.13622.
- Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1827-1834. DOI: 10.18506/anemon.746147.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 169-180.
- Tosunoğlu, M., & Özlük, Y. Ö. (2011). Okunabilirlik ve ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki düz yazı metinlerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 41(189), 219-230.
- Uslu Üstten, A. (2022). Okuma eğitiminin temel kavramları. Ü. Şen (Ed.), *Dil eğitiminin temel kavramları* içinde (4. Baskı, s. 69-96). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87-101.